

Z RODINNÉ KRONIKY

U nás zvoní se o polednách dvakrát. Jednou v pravé poledne a před tím ve tři čtvrtě na dvanáct.

Vykládají to všelijak a na děkanství mají to prý zapísáno; ale nebožka teta, co rodinnou naši kroniku nejúplněji chovala ve své paměti, ta vždycky říkala, kdykoliv takový historický výklad zaslechla:

„Bůh ví, kdo si to smyslí! Ale já vám to povím, a to není žádná vymyšlenost —“

Trochu neurčitá a nespolehlivá v letopočtech byla ta tetina kronika a také ne vždycky přesná v udání, a já, šetře starého podání, nic na něm neměním.

Za těch švédských válek, kdy každý voják byl lupič, ať přítel nebo nepřítel, vtrhlo oddělení vojanské do našeho města.

Jak to bývalo, tuze mnoho žádali na jídle, na pití i na penězích. Město nemohlo všechno sehnati; purkmistr plukovníka prosil sepjatýma rukama, aby se smiloval a slevil, ale plukovník jako skála, že musí to vojákům dáti a nedostanou-li toho, že si sami peníze nebo náhradu za ně najdou, a ustanovil, když by město nezaplatilo, drancování na dvě hodiny.

Když ale starý purkmistr bělovlasý, praděd Nepomuckých v sousedství, dal se do pláče a za město znovu žebrotil, tu se plukovník konečně obměkčil a polevil — hodinu.

Hodinu, hroznou, dlouhou hodinu drance město přece musilo přestáti.

Žoldnéři dali se do své divoké práce a drancovali, až bůh bránil. Kde jaká dvířka, kde jaká skříňka, všecko vybíjeli, domy od sklepů do vrchního šáru prohledávali — všude se hnali jako rozzuření psi ze smečky puštění. Všecko se třásl před nimi — v domech, na ulicích pláč a hořkování.

Odvážil-li se tu a tam někdo přece mírné, prosebné

slovo promluvíti — rána halapartnou nebo kopnutí bylo mu odpovědí.

Jen začali a již bylo všecko zvráceno; za nedlouhou chvíli co škody, co spousty. — Co bude ze všeho, než hodina uplyne? O, té hrozné, nekonečné hodiny!

Ztrnulí, zsinalí hleděli hospodáři na boží to dopuštění. Nejedna hlava úzkostně se naklonila naslouchajíc, nejedny oči ku děkanské věži se obrátily.

„O kéž by už zazvonili!“ vzdychl první konšel, jemuž ta chvíle už jako věčností se zdála. —

„O, do poledne ještě daleko!“ povzdechl zkormoucený purkmistr.

A slyš! Ráz — druhý! — K neuvěření! Zvoní! — Nebeský zvuk! — Poledne! — Je-li možná! — Zvolna, nezvykle zvon polední se rozezvučel — ale již se rozhoupal a zvoní, zvoní prudce na poplach a hlas jeho se nese nad ubohým městem, ohlašuje úlevu, a jako hlas andělský zní nad směsí pláče, úpění a surových kleteb.

A jak se rozezvučel, zaječela pronikavě polní trouba, hlásající vojákům, že konec jejich zvůle, že jim ustátí od surové práce.

Plukovník slovu dostal.

Jak zazvoněno poledne, poručil, aby žoldnéři přestali. Znali ho, a proto poslechli, klnouce, nevěříce. —

Hrnuli se z domů, s kořistí kusou, neúplnou, rozzuření, že v nejlepším bylo jim přestatí.

„Není možná!“ — byl jeden hlas mezi nimi — důstojníci odvážili se plukovníkovi totéž vykládati — a v tom houfec vojáků přiváděl měšťanskou dívku před velitele. —

„Ta nás oklamala!“ — křičeli — „ještě není poledne. Vloudila se tajně do věže. Stráž obešla. To děvče se opovážilo! Samo zvonilo. Před časem!“

Plukovník se zamračil a zhurta se na dívku obořil, učinila-li tak a proč?

„Abych město uchránila!“ odtušila pevně, nic se nelekajíc. —

Zuřiví vojáci dychtivě čekali na přísný rozsudek a těšili se na novou práci. — Lid, jenž se sběhl, trnul. Každý se lekal o statečnou dívku. Než starý otec a hořekující máti její zástupem se prodrali k plukovníkovi, aby o milost prosili, vyneseno rozsudek.

Osmáhlý plukovník šedivých knírů vyjasnil své čelo

od samého mračení vráskovité a přistoupiv k dívce, štípl ji do tváře a vesele pravil:

„Jdi si, statečný zvoníku! Kdybys byla hochem, musila bys se mnou. A vy, lidičky, jděte spánembohem domů. Nic se vám nestane. Poděkujte se ne mně, ale tomuhle děvčeti —“

A hned na to rozkřikl se, rozkazuje vojákům, aby se klidně rozešli.

Všecko bylo u vidění. Nikdo nevěřil ani zraku, ani sluchu svému. Ale když momlající žoldnéři odcházeli, když ani ruka se nehnula, aby dále drancovala, měšťané poznali, že to pravda. Všecko se hrnulo k dívce zachránitelce a s radostí velikou provázeli ji k domu.

„A to byla naše pramáti! Dohalských Johanka!“ dodávala teta, když vypravujíc, až sem došla: „Že dříve zvonila poledne, nežli bylo, a tak město uchránila, proto se zvoní až podnes ve tři čtvrtě. A to je to pravé. To není žádná vymyšlenost!“

Dohalských Johanka provdala se pak za jednoho z Tobiášů, našeho praděda.

O vnuku jeho věděla teta zvláštní historii. Řemeslo, mydlářství, bylo v našem rodě, jemu nevonělo a pořád jen o vojně mluvil. „Toho ducha smělého měl po bábě,“ dodávala teta v těchto místech. A také se dal na vojnu. Tenkrát byly ty turecké vojny a mladý náš voják dostal se tam „dolů“, zrovna když Turka hnali přes hranice. Vystál mnoho, ale všecko to šťastně přestál, i pěknou hromádku zlata si z vojny přinesl. Mohlo toho býti ještě více, kdyby neměl byl nehodu. To se stalo tak:

Jednou ho vyslali, aby ohledal krajinu a vyzvěděl, je-li kde nějaká ves. Kamarád se mu divnou nehodou ztratil a tak zůstal sám. Mladý Tobiáš jel a jel, všude se bystře rozhlížeje, až pak poznal, že se pustil tuze daleko. Před ním pláň jako pastvina. Také tam ale dále cosi jako stádo zahlédl. Náš voják se dlouho nerozmýšlel a bodl koně. Když pak se stádu přiblížil, najednou zarazil.

Stanul s koněm za skupinou košatých, starých stromů, tak že ho od stáda nebylo viděti. Poslouchal — a hlavu nacyloval — a věru! Nemýlil se. Zaslechl zpěv, a to český zpěv! Bože na nebi — zrovna jako doma! — Až mu srdce divnou radostí poskočilo, když tam z husté trávy odněkud znělo: „Minula noční hodina —“

Bylo to záhy zrána. — Mladý Tobiáš nic se neroz-

mýšleje, nic neuvažuje, bodl koně a vyjev ven před stromy vzkřikl:

„Bratře krajane, ozvi se, kde jsi!“ a dívá se před sebe jako rys. — Myslí, že to nějaký zbloudilý český voják. A tam — hle — něco se u stáda hnulo — zvedá se to ze země a rychlým klátivým krokem se blíží. Co je to? Jaká šelma. — Voják sáhl po karabině. — Něco huňatého od paty až do temene hlavy, jako opice nějaká. Najednou asi deset kroků před koněm se podivný ten zjev zastaví a — promluví — lidskou řečí, českým jazykem!

„Nelekej se, krajane — jsem člověk jako ty, Čech jako ty. — To mne tak Turci zohavili.“ — A muž koží kosmatou oděný přejel rukou svůj obličej téměř tak zarostlý a chlupatý jako kůže. „Zajali mne — před lety — oh, už tomu dávno — mnoho let — kůži s obličejem kus po kuse seřezali a jinou, s jiného těla, na níž vlasy rostly, zasadili, přišli. — Trvalo to dlouho — ale všechno se ujalo — a tak mne zohavili obličej, že jsem horší než ta nemá tvář. — Několika krajanům udělali to zrovna tak jako se mnou, ale ti to nevydrželi. — Umřeli všichni — jen já tu zůstal —“

„A proč ti to udělali?“ ptal se voják trna.

„Byli jsme křesťané a nechtěli jsme se poturčit — a pak nás tak znamenali, abychom nemohli uprchnout.“

Mluvili ještě chvíli. Zarostlý zajatec chlupatého čela i tváří vyptával se na Čechy, na domov. Když mu voják krajan nabídl, aby s ním ujel k císařskému vojsku, zakroužil hlavou.

„Nepřátelé jsou nablízku. — Dones rychle zprávy našim — ujed' sám — dva bychom neujeli — a třeba pospíšet. Až se s krajany, s vojskem vrátíš, pak —“ sáhl pod svůj huňatý šat a vytáhl kožený váček dukátů. — „Tu máš, krajane — co jsem si v otrocké službě ušetřil — mně to není nic platno — tobě to prospěje —“

Voják nechtěl přijati.

„Vždyť tě osvobodíme. Budeš doma sám potřebovat.“ Ale nebylo nic platno, peníze voják vzíti musil. Zajatec mu podal dobré netušené zprávy o Turcích a Tobiáš, stisknuv ruku krajanovu, obrátil koně a uháněl. Když ale se přiblížil k táboru, vzpomněl si na své dukáty. Báł se o ně, aby mu je neukradli, nevyhlákali — kam je na čas schová? Tu zahlédl nad ouvozem opodál tábora starý kamenný most. — Vjel pod něj a tam v pilíři ve štěrbině zlato dobře uschoval. Pak uháněl do tábora. Zprávy jeho byly důležité, ale gene-

rál mu nevěřil a jen se smál. — Kde by se tak nablízku Turci vzali, jak by se osmělili! —

Ale hned druhého dne ráno se přesvědčili, že hlídka, náš voják, pravdu mluvil. Na úsvitě, skoro ještě za tmy, udeřilo silné oddělení Turků znenadání na císařský tábor a křesťanům bylo za krátko ustoupiti. A jak ustupovali, klel a láteřil Tobiáš, že mu nevěřili a rozhněval se ještě více, když přijeli k mostu a ten byl — rozbořen. Byl jedna hromada hrubého kamení a balvanů a pod nimi — jeho zlato.

A trouba volala dál.

Smrti i poranění ušel — ale ku zbořenému mostu a v tu stranu více se nedostal. — V jiné končiny je zavedli.

„Což zlato — ale ubohý krajan!“ posteskl voják. „Zůstal v otroctví a také v něm dojistá zemřel!“ —